

DE URSULINENSQUARE

Een ruimte in de stad gewijd aan de skatecultuur

De Ursulinensquare, gelegen op het uiteinde van de Marollenwijk tegenover de romaans-gotische Kapellekerk, werd op een gedurfde wijze heringericht. Met zijn verharde bodem en hellende vlakken, is het pleintje een « spot » geworden, een stek die voornamelijk in het teken van het skateboarden, het rolleren en het bmx-en staat. Het bruist er van de activiteiten waarvan de stadscultuur afspettert. Dat deze nieuw heroverde stadsruimte dergelijk succes kent, is in niet onbelangrijke mate te danken aan de participatieve aanpak die gevolgd werd om het project vorm te geven en te realiseren.

EEN VLEUGJE GESCHIEDENIS

De geschiedenis van de Ursulinensquare is nauw verbonden met deze van de stedenbouwkundige werkzaamheden die in de vorige eeuw werden uitgevoerd om het Noordstation met het Zuidstation te verbinden. Om de primitieve spoorwegverbinding met een enkel spoor te vervangen, gaan er in 1903 omvangrijke werkzaamheden van start. Maar er zal bijna vijftig jaar voor nodig zijn om ze af te ronden. Redenen: de onderbrekingen wegens de twee wereldoorlogen, crisisperiodes, maar ook de omvang van het project. Om te komen tot het viaduct van 700 m en de tunnel van 1,7 km die nu de twee stations met elkaar verbinden, diende er een enorm gat te worden geslagen waardoor honderden gebouwen en volledige wijken moesten worden gesloopt. Aldus liet het project in het Brusselse stedelijke weefsel een waar lidteken achter, waardoor het hoger gelegen stadsgedeelte en het lager gelegen historische centrum van elkaar gescheiden zijn.

De aanleg van de Ursulinensquare op het eerste segment van de verbindingstunnel dateert van 1958 en maakte deel uit van de (her)aanleg van de onbebouwd gelaten ruimten op het tracé. Het plein werd gevormd rond een grote dolomieten oppervlakte en enkele met plantenperkjes omzoomde gazonnetjes. Langs de Ursulinestraat fungeerde een rij Italiaanse populieren als scherm tussen de square en het rusthuis. Deze toestand bleef nagenoeg ongewijzigd gedurende vele jaren : eigenlijk was de square een soort van no man's land op het kruispunt van heel verschillende wijken, weinig bezocht, en qua aanleg zeker niet erg origineel !

In 2003 schaar Leefmilieu Brussel (de beheerder van de site) zich achter de idee van de vzw Recyclart (die de gebouwen van het vroegere Kapellestation langs de square betreft) en het skateboarderscollectief BRUSK om het pleintje te heraanleggen als een stadsruimte voor maatschappelijk en sportief gebruik, die voor iedereen openstaat en zich in het bijzonder leent voor skateboarden, rolleren en BMX-en. Het regeerprogramma voorzag trouwens in de aanleg van minstens een dergelijke skatezone. Net zoals voor het Dauw- en het Bonneviepark (ook twee parken in volksbuurten in de hoofdstad), start Leefmilieu Brussel voor de Ursulinensquare een project voor participatieve ontwikkeling op; dit betekent dat de bevolking en de lokale

verenigingen nauw bij de realisaties worden betrokken. De vzw Recyclart die als projectleider werd aangeduid, wint het advies in van de BRUSK-skaters, gaat in zee met het architectenbureau L'Escaut en kan beroep doen op de technische expertise van Leefmilieu Brussel. Gedurende het hele project zal de rol van de vzw erin bestaan om de lokale actoren rond de tafel te brengen, hen voor het project te sensibiliseren, het debat aan te zwengelen en met hen verschillende acties te organiseren (workshops, rondleidingen, tentoonstellingen, informatieavonden, ...). Dergelijke aanpak laat toe een stedenbouwkundig project beter in een buurt te integreren omdat het de wijkbewoners en de toekomstige gebruikers de kans geeft hun mening te geven en aldus met het project vertrouwd te geraken. Een aanpak die er bovendien voor zorgt dat de locatie - en de netheid ervan - wordt gerespecteerd, zodat ze langer kan meegaan.

De ideeën voor de nieuwe "look" van het pleintje komen van een wedstrijd voor jongeren van minder dan 25 jaar en voor studenten van de kunst-, architectuur- en stedenbouwscholen. Deze ideeën werden verfijnd en gedurende het hele participatieve proces bijgesteld. Op 30 april 2006 wordt de hernieuwde Ursulinensquare plechtig ingehuldigd.

ALGEMENE BESCHRIJVING : VOOR EEN HARMONIEUZE INTEGRATIE VAN SKATEBOARDEN IN DE STADSOMGEVING

De aanleg van de Ursulinensquare beantwoordt aan twee specifieke kenmerken : een stek creëren voor skateboarders, rollerbladers en BMX'ers, maar deze ook openstellen voor andere gebruikers (buurtbewoners, wandelaars, ...). Doordat de square boven een spoorwegtunnel van de jaren '30 ligt, die sindsdien nooit was heringericht of versterkt, dient het gewicht van de installaties zo veel mogelijk te worden beperkt en moet men ervoor zorgen dat de waterdichtheid van de tunnel niet in het gedrang komt. Daarom werden er enorme hogedensiteit-polystyreenblokken uitgehold die de basisvorm geven aan de onderdelen van de "pool skate".

Het grondplan van de square bestaat uit drie zones :

- **de vlakte of centrale zone** is opgetrokken uit geëgaliseerd beton en vertoont een natuurlijke helling, voor het skateboarden. Het decor bestaat uit een dubbel stel stadsmeubilair in hout en blauwsteen, in halvemaaanopstelling. De boord fungeert als zitbank en, naar binnen toe, is er plaats voor aanplantingen (struiken en klimplanten). Dit alles wordt afgezoomd door een lang laag muurtje dat ofwel als bank ofwel als rail voor de skaters kan dienen.
- langs de Kapellestraat is er een **rustzone**. Hier werd bewust gekozen voor hout als bodembedekking, om de skaters te weren. Bij de inrichting horen ook verschillende (in hetzelfde acaciahout geconstrueerde) rechte en van hoogte verschillende banken die zowel als zitplaats, als steun of als tafel kunnen dienst doen. Een fontein met drinkwater en enkele struikjes vervolledigen deze ruimte.
- **de pool skate** bestaat uit twee hellende vlakken in geëgaliseerd injectiebeton met op de kruising ervan, een "bowl". Aan de kant van het Zuidstation leunt de "bowl" tegen een platform aan dat bereikbaar is via een trap in de Kapellestraat. De afsluiting die men aan het einde van dit platform diende aan te brengen om een bufferzone (voor technisch gebruik) te behouden met de lager gelegen INFRABEL-installaties, kreeg de vorm van een immens doorzichtig landschappelijk kader dat een prachtig uitzicht in de richting van het Zuidstation biedt. 's Nachts wordt dit kader verlicht, waardoor het nog beter tot zijn recht komt.

De berm langs de Ursulinestraat onderaan de square werd verhoogd, zodat de zijmuur van de spoorwegtunnel met aarde kon worden overdekt.

Een boord in gebeitelde blauwsteen bakent de volledige site af. Deze omzoming werd behouden om de skateboards tot stoppen te brengen

OPMERKELIJKE FAUNA EN FLORA

Steen overheerst op de Ursulinenquare en dit om tegemoet te komen aan de noden van de skaters. De bodemlaag boven de spoorwegtunnel is bovendien zeer dun (hooguit 60 à 80 cm). Aanplantingen zijn technisch weinig relevant of haalbaar omwille van de veiligheid in verband met de waterdichtheid van de tunnel, moeilijkheden om wortel te schieten, maar ook omwille van de hieruit voortvloeiende droogteproblemen.

Voor de berm viel de keuze op een korte rij acacia's. De soort wordt immers erkend voor haar sterke aardestabiliserende vermogen. Door het lichte gebladerte blijft het zicht daarenboven behouden op de site of, omgekeerd, op de Ursulinenstraat.

Op de bodem werd, omwille van de doorlevende eigenschappen, boomklimop met bloemen en vruchten aangeplant, waartussen maagdenpalmen werden gemengd. Dit soort van stevige bodembedekkers moet immers kunnen weerstand bieden aan de skateboards die aan hun eigenaars "ontsnappen" en ze eventueel kunnen doen stoppen ... Als ze al geen vangnet zijn voor de acrobatisch rondvliegende skaters!

Voor de halve maanfiguren in het midden van de square opteerde men voor zeer laag gesnoeide buxus. Enkele Europese krentenboomjes zorgen er voor verticale lijnen

BEHEERSPRINCIPE

Vanaf de inhuldiging krijgt de Ursulinenquare een gewoon dagelijks onderhoud van een privéaannemer en een ploeg van Leefmilieu Brussel. Planten die het niet halen, worden vervangen en nu en dan vinden er kleine herstelwerkjes aan het meubilair plaats.

BIJZONDERE MONUMENTEN EN BEELDHOUWWERKEN

Fresco

Sinds 2006 organiseren het collectief BRUSK en Leefmilieu Brussel jaarlijks een projectoproep voor het realiseren van een muurschildering in de bowl en op de hellende vlakken van de Ursulinenquare. Het initiatief richt zich tot graffiteurs, street artists en schilders. Bedoeling is de setting van de plek te doen uitkomen en het tegelijkertijd hedendaagse en stadse vocabularium van de plaats kracht bij te zetten. Het ontwerp dat de jury selecteert, wordt juist voor het jaarlijkse feest van de square uitgevoerd. Op het feest wordt de muurschildering dan officieel ingehuldigd. Zoals het graffiti-principe zelf, is dit artistieke gebaar vergankelijk, want het jaar erna zal er een andere fresco in de plaats komen.

GROENE RUIMTEN IN DE BUURT

- Oostelijk, de Kleine Zavel en de tuin van het Academiënpaleis
- Noordoostelijk, de Kunstberg en het park van Brussel
- Zuidelijk, het Hallepoortpark.

Oppervlakte : 22 are.

Typologie : stadsruimte voor het skateboarden, het rolleren en het BMX-en

Eigenaar : Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Beheer : Leefmilieu Brussel - BIM

Bescherming : niet beschermd.

PRAKTISCHE INFORMATIE

OPENINGSUREN

De Ursulinensquare is een open ruimte en dus steeds toegankelijk. Uit respect voor de omgeving wordt er evenwel gevraagd om niet te skaten, te rolleren of te BMX-en tussen 22h en 10h.

Parkwachters van Leefmilieu Brussel komen er regelmatig langs.

CONTACT

Dienst info-Leefmilieu Brussel – BIM op 02 775 75 75 of info@leefmilieubrussel.be

UITRUSTING

Hellende vlakken en bowl voor het skaten, rolleren of BMX-en. Banken/tafels en muurbankjes, vuilnisbakken, onthaalpanelen en informatiepaaltjes, drinkwaterfontein, trappen.

ER GERAKEN

De Ursulinensquare ligt tussen de Ursulinenstraat en de Kapellestraat in de Brusselse Marollenwijk.

BEREIKBAARHEID ANDERVALIDEN

Ja.

OPENBAAR VERVOER

Trein : Brussel-Kapellekerk

Bus 27 en 48 (halte Kapellekerk). Bus « De Lijn » 116, 117, 140, 141, 142, 170 en 171 (halte Kapellekerk).

MEER INFORMATIE

- Videoreportage « [De Ursulinensquare](#) » op Vimeo
- Infofiche Speelzones : [Ursulinensquare](#).
- [Het collectief Brusk](#). (in het Frans)
- [De vzw Recyclart](#).
- De Ursulinensquare op de website van het [architectenbureau l'Escaut](#)
- [Reportage](#) voor Leefmilieu Brussel om een idee te geven van het participatieve proces dat leidde tot de aanleg van de Ursulinensquare. (in het Frans)
- [De participatieve aanpak van Leefmilieu Brussel](#).

